Published and distributed under permit (No. 781), authorized by Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

РІК ЗАЛОЖЕНЯ 1893.
„СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу
видає
УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ
83 GRAND ST. JERSEY CITY N. J.
Всі листи, моні-ордери і чеки треба адресувати на адресу „SVOBODA"

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
„SVOBODA"
("LIBERTY")
THE UKRAINIAN NEWSPAPER
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by UKRAINIAN NAT'L ASSOCIATION
at 83 Grand St., Jersey City, N. J.
The best advertising medium
rates furnished on application

Урядовий орган Українського Народного Союза — "SVOBODA" — Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXVII. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., СУБОТА, 20-го ВЕРЕСНЯ 1919. Ч. 112. VOL. XXVII. JERSEY CITY, N. J. SATURDAY, SEPTEMBER 20, 1919. No. 112.

УКРАЇНСЬКА ДЕЛЕҐАЦІЯ ПРОТЕСТУЄ ПРОТИ ДЕНІКІНА.

В ОКОЛИЦІ КИЄВА БОЛЬШЕВИКИ РОЗПОЧАЛИ НАСТУП ПРОТИ АРМІЇ ПЕТЛЮРИ І ДЕНІКІНА.

Анґлійське правительство рішило відкликати всі свої війска з Росії.

АНҐЛІЯ В ПЕРЕДОДНИ ПОЛІТИЧНОЇ КРІЗИ. --- ЛЛОЙД ДЖОРДЖ МАЄ НАМІР УСТУПИТИ.

ВІСТИ З УКРАЇНИ.

УКРАЇНСЬКА ДЕЛЕҐАЦІЯ ПРОТЕСТУЄ ПРОТИ НАПАДІВ АРМІЇ ҐЕН. ДЕНІКІНА НА УКРАЇНСЬКІ ВІЙСКА.

Закидають ґен. Денікінови, що він змагає до відбудованя давної царської імперії.

ПАРИЖ, 16. вересня. — Президент української мирової делеґації в Парижи, ґр. Тишкевич, вислав на руки премієра Клєманса, президента мирової конференції, письменний протест, в якім обжаловуєть ся ґен. Денікіна, що його війска добровольців напали на українську армію, коли ся після занятя Києва находила ся в погони за утікаючими большевиками.

В протесті говорить ся дальше, що ґен. Денікін „уживає поміч, яку він дістав від аліянтів на скріплене свого становища в боротьбі з большевиками, на те, щоби заняти українську територію в цїли відбудованя давної російської царської імперії".

Вкінци сказано, що напад війск ґен. Денікіна на українську армію уможливив большевицьким війскам уйти перед полоном.

БОЛЬШЕВИКИ РОЗПОЧАЛИ ПРОТИНАСТУП ПРОТИ АРМІЇ ҐЕН. ПЕТЛЮРИ.

Савєтські війска здобули Радомисль від ґен. Петлюри і Бахмач та Борзну від ґен. Денікіна.

ЛОНДОН, 18. вересня. — На українські фронті большевики відобрали від ґен. Петлюри місто Радомисль (на Волини, 60 миль на захід від Києва), але як видаєть ся, вони ще не роблять зусиль, щоби відзискати сам Київ.

Війска ґен. Денікіна стоять на лінії, яка тягнеть ся від Білої Церкви до місцевостий, які лежать 30 миль на північний захід і північ від Києва. Війска ґен. Денікіна посувають ся дальше здовж Дніпра на північ, натомісць потерпіли вони невдачу на північно-східнім фронті від Києва, де большевицькі війска здобули Бахмач і Борзну (в чернигівській ґубернії).

ПОЛЯКИ ПЕРЕТЯЛИ ЗЕЛІЗНИЧИЙ ШЛЯХ МІЖ КИЄВОМ І ПЕТРОҐРАДОМ.

Польські війска дійшли між Оршою і Могилевом до Дніпра.

ЦІРІХ, 18. вересня. — Полякам вдало ся перетяти зелізничий шлях між Києвом і Петроґрадом, як се доносить телеґрама з Минска. Польські війска, як се додає телеґрама, дійшли між Оршою і Могилевом до Дніпра.

З воєнних операцій польських війск виходить, що вони мають намір заняти цїлу Білорусь і утворити спільний фронт з війсками ґен. Денікіна, які посувають ся здовж Дніпра на північ.

В РОСІЇ.

АНҐЛІЯ УХВАЛИЛА ВІДКЛИКАТИ СВОЇ ВІЙСКА З РОСІЇ.

Жовніри і воєнні матеріяли мають бути як найскорше відослані домів.

ЛОНДОН, 18. вересня. — Анґлійський кабінет рішив відкликати всі анґлійські війска з Росії, жовніри і воєнні матеріяли мають бути як найскорше відослані домів, як се доносить нинїшна телеґрама в „Івнінґ Нюс".

Анґлійські війска опорожнили Тифліс.

ЛОНДОН, 18. вересня. — Анґлійські війска розпочали опорожнювати Кавказ, як се доносить нинїшний урядовий звіт.

Анґлійські війска опорожнили вже Тифліс, столицю грузинської републики, як се говорить ся дальше у звіті.

Большевики мали втратити на Сибіри 8 полків.

ЛОНДОН, 18. вересня.—Протибольшевицькі війска адм. Колчака знищили на уральскім фронті вісім большевицьких полків, як се доносить телеґрама пресового бюра.

Армія Колчака, як се додає телеґрама, взяла богато полонених і здобула велику скількість воєнних матеріялів.

Сибірська армія зближаєть ся до Кургана.

ЛОНДОН, 18. вересня. — Вісти, одержані з Омска, доносять про дальший успіх армії всеросійського правительства, яка находить ся тепер у віддаленю 45 миль від Кургана. Натомісць большевицькі війска посунули ся здовж туркестанського зелізничого шляху та злучили ся з иншою большевицькою армією над рікою Уралем на полудневий захід від Оренбурґа.

Савєтська република на східній Сибіри.

ЛОНДОН, 17. вересня.—Бездротна телеґрама з Москви доносить, що заванська савєтська република, 16 миль на схід від Красноярска, яка вже істнує через 6 місяців, має знаменито зоружену армію і побила війска омського правительства, які робили зусиля її повалити.

Японці розстріляли 32 Латишів.

ВАШІНҐТОН, 18. вересня. — Латиська народна рада вислала до департаменту заграничних справ протест проти насильств Японців на Сибіри. Як се виказують віродостойні документи, Японці розстріляли на Сибіри 32 латиських жовнірів за те, що вони не хотіли вступити в ряди армії адм. Колчака.

ПРИБАЛТІЙСЬКІ КРАЇ ВЕДУТЬ МИРОВІ ПЕРЕҐОВОРИ З РОСІЙСЬКИМИ БОЛЬШЕВИКАМИ.

Брак помочи зі сторони аліянтів змусив їх шукати мира з большевиками.

КОПЕНҐАҐЕН, 16. вересня. — В Ризї відбула ся важна конференція, на якій обговорювано не лише справу мира зі савєтським правительством Росії, але також справу утвореня федерації прибалтійських країв.

Дальші засїданя представників прибалтійських країв будуть відбувати ся в Ревалю, столиці естонського правительства. До Ревалю мають прибути представники фінського правительства, а також, як ходить чутка, представники північно-західного російського правительства.

З латиських жерел доносять, що мирові переговори представників прибалтійських країв зі савєтською Росією будуть ведені в порозуміню з представниками держав аліянтів.

Прибалтійські краї, як доносять, були приневолені до мирових переговорів зі савєтською Росією, не одержавши від аліянтів сподїваної помочи.

Переговори зі савєтською Росією розпочали ся.

КОПЕНҐАҐЕН, 18. вересня. — Телеґрама з Гельзінґфорсу доносить, що відпоручники прибалтійських країв (Литви, Латвії і Естонії) переступили нинї большевицьку боєву лінію, щоби розпочати мирові переговори з правительством савєтської Росії.

Литовці прогнали послів Колчака.

ЛОНДОН, 12. вересня. — Московська бездротна телеґрама доносить, що дня 8. вересня прибула до Ковна делеґація від адм. Колчака, просячи литовське правительство о дозвіл орґанізувати війска проти большевиків. Литовське правительство не лише, що не дало дозволу, але й приказало делеґатам сейчас опустити литовську територію.

———o———

НА УГОРЩИНІ.

РУМУНСЬКІ ВІЙСКА ОДЕРЖАЛИ ПРИКАЗ ОПОРОЖНИТИ УГОРЩИНУ.

Румунський король зарядив, щоби опорожнене відбуло ся безпроволочно.

ЛОНДОН, 18 .вересня. — Румунський король Фердинанд видав приказ, щоби румунські війска безпроволочно опорожнили Угорщину.

Румуни покидають Будапешт.

ВІДЕНЬ, 17. вересня. — Як се доносять вісти, одержані з Будапешту, румунські війска розпочали нагло приготованя до опорожненя міста.

Аліянти зажадали, щоби опорожнене було переведене постепенно в міру зорґанізованя угорської міліції, яка має дбати про лад і порядок в краю.

З радикальних кругів доходять вісти, що угорські комуністи ведуть потайно живу аґітацію та що сейчас по уступленю румунських можна надіяти ся нової загальної революції на Угорщині.

„Білий терор" на Угорщині.

ВІДЕНЬ, 18. вересня. — Навіть тутешні консервативні часописи наводять з обуренєм довгий ряд подій, які вказують на зьвірськість і брутальнсіть білих ґвардій на Угорщині.

Угорські білі терористи утворили партію під назвою „Пробуджуюча ся Угорщина", як се доносить „Арбайтер Цайтунґ". На чолї сеї партії стоять маґнати, як ґрафи Сечені, Естерґазі, Понґрач і Сальми, барон Проні і многі инші. Віддїли білих терористів вивішали богато осіб, а передівсїм Жидів і осіб, які симпатизували з комуністами. До білих терористів належить богато бувших офіцирів.

Телеґрами подають дуже точні описи страшних насильств, яких допускають ся білі терористи, наводячи назви місцевостий і осіб та докладну дату, коли насильства були поповнені.

Між иншим телеґрами подають, що білі терористи закопали живцем звісну угорську артистку Кукоріч за те, що її підозрівали о симпатію до комуністів.

В ІТАЛІЇ.

ФЮМЕ НАДАЛЬШЕ В РУКАХ Д'АНУНЦІЯ.

Італійське правительство має намір проголосити бльокаду Фюме.

ЛОНДОН, 17. вересня. — Як се доносять з урядових кругів, італійське правительство має намір проголосити бльокаду Фюме і голодом змусити збунтовані війска до послуху.

Урядові телеґрами доносять, що Фюме находить ся дальше в руках капітана д'Анунція, який собі нічого не робить з погроз італійського правительства.

Італійське правительство видало приказ опустити сейчас місто.

ЖЕНЕВА, 17. вересня. — Італійське правительство вислало приказ, щоби д'Анунціо сейчас опустив місто, але він злегковажив собі приказ правительства.

Анґлійські і американські війска схоронили ся на кораблї. Французські війска, які позістали у Фюме, забарикадували ся в касарнях.

На вісти з Фюме італійське правительство завело дуже строгу цензуру.

Д'Анунціо має під своєю командою поверх 10.000 правильного війска.

РИМ, 17. вересня. — Як се доносять вісти, капітан Ґабрієле д'Анунціо має під своєю командою армію, зложену з поверх 10.000 правильних жовнірів і 4 батальонів добровольців з Фюме.

Війска д'Анунція обсадили окопи довкола міста і є готові кождої хвилї до оборони перед нападом. Населене міста стануло по стороні д'Анунція. Коли оборона показала ся безуспішно, мешканці є приготовані на те, щоби місто зовсїм знищити.

Небезпека війни між Італійцями і Юго-Славянами.

ЖЕНЕВА, 18. вересня. — З Люблянн доносять, що Юго-Славяни перервали всяке полученє з Фюме, в наслїдок чого Фюме грозить голод.

Юго-Славяни нагромаджують з поспіхом війска в околиції Фюме і кождої хвилї можна надіяти ся боротьби між італійськими і полудново-славянськими війсками.

Аліянти годять ся признати Фюме Італії.

БИМ, 16. вересня. — Часопись „Месаджеро" доносить, що анґлійський премієр Ллойд Джордж, французький премієр Клєменсо і італійський міністер заграничних справ Тітоні прийшли вже до згоди в справі Фюме. Вони чекають ще лише на відповідь президента Вілсона.

Премієр Нітті зложив в італійськім парламенті отсю заяву: „Правительства держав аліянтів заявили, що справу Фюме вони вважають внутрішною справою Італії. Аліянти не внесли в тій справі жадного протесту і се полишає нам зовсїм вільну руку в справі фюме".

В АВСТРІЇ.

Австрійці ухвалили видалити всїх чужинців.

ВІДЕНЬ, 14. вересня. — З причини браку поживи і опалу австрійське правительство рішило видалити з краю всї особи, які не мають правного побуту в Австрії. Се зарядженє входить в житє 20. вересня. Воно відносить ся головно до Жидів, які підчас війни осїли у Відни, утікаючи туди з Галичини і Угорщини. В самім Відни находить ся під теперішну пору 60.000 до 70.000 галицьких і угорських Жидів. Загальне число чужинців, жиючих в краях Австрії, а які після нового розпорядженя мали би виїхати з Австрії, оцінюють на 130.000.

Австрійський міністер фінансів заборонив чужинцям витягати з банків гроші і тисячі людий опинило ся в протягу кількох днів на улиці, бо не мали чим платити. Польське правительство внесло проти сього зарядженя сильний протест.

В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

В ПОНЕДІЛОК РОЗПІЧНЕТЬ СЯ ЗАГАЛЬНИЙ СТРАЙК РОБІТНИКІВ У ФАБРИКАХ ЗЕЛІЗА І СТАЛІ.

Страйк буде тривати так довго, доки домаганя робітників не будуть сповнені.

ПІТСБУРҐ, 18. вересня. — На нинїшнім засїданю президентів 24 юній принято одноголосно ухвалу в справі проголошеня загального страйку у всїх фабриках зелїза і сталї. Страйк розпічнеть ся в понеділок, то є 22. вересня.

Орґанізатор з американської федерації праці, Дж. Л. Біґен, подав нині до відома приняту ухвалу.

В головній кватирі страйкового комітету урядники були нинї пильно заняті розсиланєм циркулярів, які видруковано в 7 мовах. У відозвах взиваєть ся робітників, щоби в понеділок вийшли на страйк і видержали солїдарно при нім, доки всї домаганя не будуть сповнені.

В АНҐЛІЇ.

ПОГОЛОСКА ПРО НЕДАЛЕКЕ УСТУПЛЕНЕ ЛЛОЙДА ДЖОРДЖА.

Положенє в Анґлії стає з кождою хвилею критичнїйше.

ЛОНДОН, 18. вересня. — Звісний анґлійський публіцист і член анґлійського парляменту, Г. Батомлей, помістив у своїм орґані „Джан Бул" статю, в якій заповідає скоре уступлене Ллойда Джорджа з уряду премієра.

„Великі події слїдують одні за другими і кождої хвилї треба надіяти ся ще важнїйших подій, — пише він у своїм орґанї. — Перебіг конґресу промислових юній, вибір Ґендерсона до парляменту, заворушеня і воєнні зарядженя в Ірляндії — все те вістуни якихось великих подій.

Зусиля Ллойда Джорджа утворити коаліційний кабінет в порозуміню з партією праці вважають за даремні. Загально припускають, що Ллойд Джордж, видячи величезні трудности в реконструкції кабінету, подасть ся до димісії і зовсїм усунеть ся від політики.

Положенє в Анґлії стає з кождою хвилею критичнїйше. Коли домаганє конґресу робітничих юній в справі удержавненя копалень угля і цїлковитої демобілїзації не буде сповнене, треба надіяти ся в цїлій Анґлії грізних заворушень і великого перевороту. В Ірляндії треба надіяти ся кождої хвилї кровавої домашної війни. Недовірє до правительства з кождим днем змагаеть ся, на що вказує вислїд всїх доповняючих виборів, які випали в некористь теперішного правительства.

Конґрес юній заявив ся проти примусової служби військової.

ЛОНДОН, 17. вересня.—Найважнїйшим домаганєм, ухваленим в останних днях на конґресі „трейд-юніонів" в Ґлесґові, є знесенє примусової служби військової під загрозою „прямої акції".

Анґлійський департамент війни оголосив, що всї 18-лїтні жовніри, які служать в армії над Реном, будуть розпущені домів ще перед різдвяними сьвятами.

Анґлія нагромаджує війска до здавленя революції в Ірляндії.

БЕЛФАСТ, 17. вересня.—Анґлія є готова здавити всяку революцію в Ірляндії на даний приказ. В Улстрі нагромаджено величезну скількість війск, подаючи до відома, що се зроблено в цїли демобілїзації. Тимчасом, як показуєть ся, сї війска мають служити яко поміч до здавленя евентуальних заворушень.

Ірляндія буде бороти ся до послїдного.

ЛОНДОН, 17. вересня. — Артур Ґрифіт, урядуючий президент айриської републики, заявив в розмові з американським кореспондентом, що Ірляндія в половині дороги не стане.

„Ми приймаємо принцип президента Вілсона про самовизначенє, — заявив Ґрифіт. — Ми домагаємо ся републики, а не автономії. І ми своє осягнемо, хочби прийшло ся нам вести боротьбу до послїдного".

СЕРЕДУЩІЙ ЕВРОПІ ГРОЗИТЬ ГОЛОДОВА СМЕРТЬ.

Лише скора поміч може вирятувати її від нещастя.

ПАРИЖ, 18. вересня. — Генрі Морґентав, який недавно повернув тут з Польщі, де переводив слїдство в справі жидівських погромів, оповідає, що в Польщі і инших державах середної Европи панує страшна нужда.

Сотки тисяч осіб терплять від голоду і браку одіжи. Богато з них згине, коли не одержать безпроволочно помочи.

„Одиноким ліком, — заявив Морґентав — може бути ліґа народів. Ся ліґа мусїла би безпроволочно полагодити пограничні спори, визначити границї і привернути лад в центральній Европі, якій грозить загальна анархія.

„Лише ліґа народів може привернути довірє нових держав і здобути для них поважанє зі сторони Німеччини. Вона уможливить Чехо-Словаччині, Польщі, Румунії, Греції і Юго-Славії жити і розвивати ся, а заразом перегородить дорогу Німеччині на схід і захід".

Морґентав висказав надію, що Америка піде в тій справі разом з Европою, щоби відвернути грізну крізу, яка буде відай найстрашнїйша в історії сьвіта.

"SVOBODA" (LIBERTY)

The Ukrainian newspaper published three times a week: Tuesday, Thursday, and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ESTABLISHED 1893

VLADIMIR B. LOTOTSKY, Editor-in-Chief.
ANDREW SAWKA, Business Manager.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of October 3, 1917, authorized July 31. 1918.

SUBSCRIPTION:		ПЕРЕДПЛАТА:	
United States:		в Злучених Державах:	
1 year	$3.00	на рік	$3.00
6 months	$1.75	на пів року	$1.75
3 months	$1.00	на 3 місяці	$1.00
to Jersey City and to foreign countries:		В місті Jersey City і за границю:	
1 year	$3.50	на рік	$3.50
6 months	$2.00	на пів року	$2.00
3 months	$1.25	на 3 місяці	$1.25
Single copy 3 cents,		Поодиноке число 3 центи.	

За кожду зміну адреси платить ся 10 центів.

Адреса: SVOBODA, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Телефон Адміністрації і Редакції — 498 Montgomery.

Телефон Гол. канцелярії Укр. Народного Союза — 1838 Montgomery.

Всї моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу "Svoboda".
При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

За всі оголошеня поміщувані в „Свободі" редакція не відповідає.

ПЕРШИЙ РІЧНИЙ КОНҐРЕС ЛІҐИ ЧОТИРОХ НАРОДІВ.

В днях 16 і 17 с. м. відбув ся в Ню Йорку, в готели Пенсилвенія, перший річний конґрес **Ліґи Українців, Литовців Латишів і Естонців в Америці.**

В конґресі взяло участь около 150 делеґатів від загальнонародних орґанізацій чотирох народів в Злучених Державах, та Американців приятелів визвольного руху тих чотирох народів.

На конґресі принято резолюції за признанем суверенности народів: українського, литовського, латишського й естонського в Европі; за признанем самостійности їх чотирох републик; з протестом проти польського наїзду на землї українські і литовські та проти нїмецького наїзду на землї латишські і литовські; з домаганем, щоби Франція відіслала на Україну українських жовнірів, що боролись у Франції проти Нїмеччини в рядах російської експедиції, і з домаганем, щоби Італія, Сербія і Румунія відіслали на Україну українських бранців з австрійської армії, котрі тепер є вже горожанами України.

Уряд Ліґи вибрано одноголосно тойсамий, що був доси; іменно в склад уряду входять дальше: Вінкентій Ф. Янковський (Литовець), голова; Ганс Л. Пимсон (Естонець), заступник голови; Іван І. Калнін (Латиш), касієр, і Володимир Б. Лотоцький, секретар.

До Ліґи мають приступити також Фінляндці, котрі заявили свою охоту приступити власне перед конґресом. Конґрес заявив, що радо згодить ся приняти Фінляндців в члени.

До президента Вілсона вислано телеґраму в справі признаня самостійности України, Литви, Латвії й Естонії.

Замітна була відповідь на запрошене конґресмена Ляґардії, котрий повідомив конґрес, що вніс в Конґресі у Вашінґтонї законопроєкт, щоби признано засоби на удержане дипльоматичних посольств Злучених Держав на Україні, Литві, в Латвії й Естонії.

Подрібний звіт з конґресу подамо на другий тиждень.

ЩЕ ПРО ПОЛЬСЬКІ БРЕХНЇ.

Як звісно, при кінци минувшого місяця Поляки пускали з Варшави „інформації", що українське правительство Петлюри зробило з Польщею умову і зрікло ся в її користь галицької України. За Поляками повторяли ті „інформації" московські большевики і також ширили по сьвіті.

Очевидна річ, що се були польські брехнї, перебріхувані ще дальше московськими большевиками, і тому наша часопись назвала їх по імени.

Тепер довідуємо ся з лондонського „Таймса", котрий все має найліпші відомости, що **в українсько-польських переговорах у Варшаві над справою галицької України цїлком нічого не раджено.**

З того виходить, що ті переговори могли бути тільки чисто військової натури для порозуміня в справі военних операцій. Вони довели до розему, отже до хвилевого перемиря, але справ політичних, справ границь обох держав не тикали.

Коли Україна заключила розем з Польщею, то лише тому, що тепер не має військової сили воювати всїх своїх ворогів, але навіть серед найбільшого обезсиленя український нарід ані його народне правительство не згодять ся віддати галицької України в польську неволю.

Подібнї польсько-большевицькі вісти треба приймати з найбільшою осторожностию, бо цїлию польських і московських ворогів України не є подавати правдиві вісти, але ширити пропаґанду проти українського народного правительства, яке стоїть їм на перепонї до наїзду на українські землї.

ВІСТИ З ЛЬВОВА.

З нападеного Ляхами Львова наспіла перша вістка.

Як звісно, Поляки по нападї на галицьку Україну заборонили були видаванє усїх українських часописий в цїлім нашім нападенім краю. Ся заборона тривала понад три місяцї, від мая до серпня. Щойно при кінци серпня зачали появлятись заборонені на українській землї українські часописи. Перша зачала виходити тижнева ґазета у Львові **„Наша Мета"**, яка є орґаном зорґанізованого українського жіноцтва. Друга зачала виходити соціял-демократична тижнева ґазета **„Воля"** в Станиславові, а опісля щоденна **соціял-демократична** ґазета **Вперед"** у Львові.

Наша редакція щойно одержала 10. число „Нашої Мети" з 31. серпня с. р. і з нього власне довідуємось про се.

Цїла галицька Україна разом зі столицею Львовом тепер в ярмі ляцьких заборців і тому гірка доля стрінула українську пресу в нашім старім краю і жде її тяжка боротьба проти наїздників і заборців, поки тому наїздови не прийде конець і галицька Україна знова зможе подати вільну руку Україні київській.

В тій боротьбі желаємо українській пресї галицької Укзаїни повного і скорого успіху.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Українцї з Дітройт,Міш. — Цїла галицька Україна є тепер під польськими наїзниками, отже і цїла Теребовельщина. Листи з галицької України приходять до Америки, а саме: до Злучених Держав, Канади, Бразилії і Арґентини, де є українські іміґранти з нападеного Поляками нашого краю, однак вони не приходять правильно. Причина сьому та, що в галицькій Україні нема ладу; що польський напад спричинив розлад в цїлім краю, навіть в кождім селї, а крім того і се, що польські урядники листи передержують я часто і затримують або нищать. Коли не дістанете відповіди на один лист, то пишіть другий і третий і четвертий. Пишіть як найчастійше, а тоді можете сподїватись, що хотяй деякі листи можуть пропасти, то инші таки дістануть ся на призначене місце і Ви скорше диждетесь відповіди.

КУДИ ДОРОГИ?

У віденськім тижневнику „Український Прапор" з дня 23. серпня с. р. появила ся вступна статя д-ра Костя Левицького, одного з провідників української політики в галицькій Україні п. з. **„Куди дороги"**, яка є дуже знаменною з уваги на видний зворот до спілки України з Росією. Сей голос рівночасно вказує, що такий зворот мусить зростати і серед українського загалу, в старім краю. З огляду, що се справа незвичайно великої політичної ваги звертаємо на сей голос особливу увагу наших читачів. Статя д-ра К. Левицького звучить:

Розпад царської Росії та відтак австро-угорської монархії пробили новий шлях, аби покласти конець давній та нещасній боротьбі між народами сих монархій, що не зуміли станути на висоті державного завданя: дати свободу, рівноправність та спромогу розвою усім народам.

Отся запора може бути усунена лише сим чином, коли кождому народови признаєть ся право: **на своїй питомій области сотворити своє самостійне жите державне.** До виконаня сього права, названого самоозначенем народів, зістав покликаний також наш український нарід в Австрії та він сказав своє слово уконституованем західної области Української Народньої Республїки і заповідию сполуки її з Українською Народньою Республїкою в одну соборну Українську Державу.

Та на три шляхи судилось Україні ставати у важкий бій. Тут проти Поляків, там проти російських большевиків та Росії протибольшевицької. А в отсій тяжкій боротьбі за свою волю і державну самостійність не найшов український нарід помочі ні у держав антанти ні у инших держав. Та ми не лукавили, а йшли з вірою у власні сили, та коли власні сили знемагають, треба шукати союзників.

Тому виринуло питанє: чи ми самі власними силами видержимо той великий боевий фронт та побємо наших ворогів, — чи не належало би стратеґічно сей фронт скоротити і дипльоматично шукати союзника, що мав би дійсно свій інтерес у тім, аби жити в союзї з Україною, бо із самих симпатій не покладемо української держави.

В послїдних днях висуваєть ся комбінація **союза румунсько-польського з Україною,** що мав би стати заборолом на схід проти Росії та на захід проти Німеччини; союза, що нині бореть ся проти большевиків, та в нім найде свою розвязку українське державне питанє. Отся комбінація не перша і не остання, але в своїх наслїдках незвичайно небезпечна.

Вступною умовою сього союза являєть ся передівсїм нажива Румунії і Польщі українськими землями. Румунія хоче мати забезпечені для себе области: цїлої Бесарабії, і цїлої Буковини, та части української країни закарпатської, а тоді жити в добрих сусїдських зносинах з Україною, аби з нею боронити ся проти Росії. Польща знов хоче на все посїсти східну Галичину, Холмщину і взагалї Волинь, а про правобережну Україну дасть ся говорити на основі ягайлонської ідеї, аби спільно на Ґерманця стати і західну культуру ратувати. Значить, нас обідруть з усїх боків та обідрану Україну будуть захищати своїм союзом. А другою і головною умовою буде унія України з Польщею, яку Румунія має поблагословити.

Та яка доля жде український нарід у злуцї з Польщею, на се маємо три докази: панованє старої Польщі на основі всяких уній над українським народом, панованє Поляків над Українцями під Австрією та теперішнє володінє Поляків над Українцями у Львові, Перемишли, Вадовицях, Домбю, Модлинї, Берестю і инших місцях, супроти чого російська інвазія — колись так страшна — тепер цінить ся українським народом неначе добродійство, — так що з одної сторони досьвід і розум політичний, а з другої сторони почуванє чи там політичний інстинкт українських народних мас вказують нам всякі можливі комбінації політичні з безоглядним виключенем якоїнебудь злуки з Поляками!

Отсей вислїд мучеництва українського народу під Польщею від часів найдавнїйших до найновійших мусимо приймити **за вихідну точку нашої орієнтації політичної, коли хочемо вести справді українську народну політику...** Та можна сказати, що на сім становищи стоїть весь український нарід, не виключаючи навіть галицьких русофилів.

З иншої сторони виступає в теперішних обставинах поважне питанє **про відношенє України до нової Росії,** що має станути на руїнах деспотичної царської Росії по знищеню большевицької пошести.

Тут ставляємо за вступну умову, що нова Росія яко велика держава мусить зорґанізувати ся без огляду на те, чи відновить її Колчак, Денікін чи хто инший, та що нова Росія не може стати царськодеспотичною імперією, але мусить збудувати ся на основах конституційно-демократичних. Ставши на сім становищи, не може нова Росія не признати в першім ряді самостійности українського народу та його державного права. Тому мілїтарне перемирє української армії з російськими протибольшевицькими арміями виринає із сучасної ситуації, аби скоротити боевий фронт, себе не поборювати на поли війни, а спільними силами знищити большевицьку язву. Поклавши отсе за основу, мають дипльоматичні чинники обох сторін України і Росії підготовити другу і головну умову, якою має бути **конфедерація (союз) обох держав: України і Росії,** що станутъ дійсним і природним заборолом сходу супроти всякого посяганя Поляків, Румунів чи когонебудь другого. Проти такого союза не годні устояти ся ні Поляки ні Румуни з їх імперіялїстичними посяганями на чужі землї, та проти сього не станутъ і держави антанти, бо лиш така розвязка питаня двох найбільших народів на сході сотворить лад і спокій на великім просторі сходу Европи.

Такою дорогою збережемо „руські землї" українського народу для України та руські землї російського народу для Росії.

Польща завше загрожувала нам у нашім житєвім істнованю: винищуванем українського народу, злобним підриванем економічних основ житя українських народних мас та заглядою всякого культурного і політичного розвою українського народу. Росія нїколи не загрожувала нам в такій мірі ні в першім ні в другім, а в третім мусить тепер по стільки тяжких досьвідах покинути свої „сепаратистическьі" і „мазепинскьі" міркованя та раз на все признати у своїм інтересї державнім та в імя правди і міжнародного права, що український нарід був, є і має право до самостійного житя державного.

Тоді зійдуть ся інтереси обох сих найблизших собі народів славянських і сї інтереси звяже союз обох їх держав: України і Росії.

Ми Українцї з галицького Піємонту поборювали доси і будемо поборювати національне русофільство яко національну зраду, якої нема у ніякого славянського народу та її не буде і в нас з хвилею державного союза між Україною і Росією. Алеж що иншого є політичне русофільство і політичне українофільство яко сполука двох державних інтересів для спільної цїли, а що иншого є народне відступництво!

До здійсненя висказаної тут політичної думки прийшов тепер найпригіднїйший час, коли покликані російські чинники мають якраз приступити до орґанізації правильної російської держави; коли всяка поміч і полекша на поли бою є пожадані і цїнні, та коли держави антанти не можуть покінчити нарад мирового конґресу, не вирішивши східно-европейського питаня.

Др. Кость Левицький.

ПОХІД СЬВІТОВОЇ РЕАКЦІЇ.

(Віденський „Український Прапор", з 27. серпня 1919).

Від початку війни аж до скликаня мирової конференції в Парижи читали ми в антантській пресї, що держави антанти ведуть війну в цїли поваленя нїмецького імперіялїзму, який загрожує Европі й европейській культурі та поступ хоче кинути під ноги пруського жовніра. Накинена їм — як казали — війна, се нїщо инше як тільки оборона людських прав чоловіка і прав малих народів та держав перед нїмецькою брутальностию і заборчостию. Сю рекляму гуманности скріпив ще новочасний миритель сьвіта, президент Злучених Держав Вілсон, своїми звісними 14 точками, принятими в цїлости антантою. Стали вони свого рода евангелїєм, в котре довший час вірило богато наївних.

Скінчила ся сьвітова оружна розправа між могучими доси осередними державами і їх противниками. Проти волї й інтенцій антанти повалено і розбито їх наймогучійшого союзника, московський царат, але повалено на землю нїмецького кольоса і розбито на складові части Австро-Угорщину. Вікові заборола сьвітової реакції, злучені свого часу по наполеонських війнах у сьвятий союз, перестали істнувати. Три могучі династії: Романових, Гогенцолернів і Габсбурґів, що „з Божої ласки" володїли над мілїонами підданих, позбавлено престола і члени їх опинили ся між звичайними смертними людьми.

Здавало ся декому, що з хвилею, як пропали в безвістях могучі доси імператори, а з ними їх аристократично-ґенеральський почот з ватагою бездушних бюрократів, прийде дійсно пора здійснювати сї засади, що їх свого часу проголосила антанта і президент Вілсон в своїх чотирнайцяти точках.

Так одначе могли думати лише сї люди, що не добачували властивих причин теперішного сьвітового конфлїкту. А сї причини є далеко не ідеальної натури, тільки виключно грошевої. Нинїшна війна, се властиво оружна розправа між анґльо-саксонським капіталїзмом, що вже здобув собі позицію і пановане над величезними просторами сьвіта, а молодим нїмецьким капіталїзмом, котрий сї простори хотів доперва війною здобути. Всї инші держави по однім чи другім боцї грали тільки ролю трабантів, сподїваючи ся притім і для себе користи на случай побіди свого союзника. В сїй оружній розправі побідниками вийшли західні капіталїсти над капіталїстами осередних держав і диктують їм нині як своїм побідженим конкурентам тяжкі условя, що цїлі народи мають зробити невільниками побідників. В політичнім сьвітї наступила тільки зміна осередків і осіб. З Петрограду, Берлїна і Відня перенесла ся реакція до Парижа, не стративши ні крихітки зі своєї брутальности супроти змагань широких народних мас.

До побіджених зачислила нинїшна сьвітова реакція, зорґанізована в т. зв. мировій конференції в Парижи, і нас, Українців, з формального боку неслушно, бо ми, не маючи доси правно-державної особовости, не виступали яко самостійний зорґанізований державний чинник ні по одній, ні по другій сторонї воюючих. Ми були лише гарматним мясом в руках чужих нам держав. Відвічальність за війну в ніякій мірі на нас спасти не може, а таксамо і наслїдки програної війни, котрої ми не вели, отже і не могли програти.

Причина, що до нас яко нації сьвітова реакція на мировій конференції відносить ся неґативно, а то і ворожо, лежить у чім иншім. Ми по своїм соціяльнім складі, по своїм соціяльно-політичним і державним стремлїням є може найбільше демократичним народом у культурнім сьвітї, де сучасна сьвітова реакція не може знайти кляс або партій, котрі би у нас на місци були її експонентами і запрягли ся в її службу. Все, що на території українського народу могло би бути підпорою реакції, є нам національно чуже. Капітали в підприємствах, в паперах і в більшій земельній власности на Україні є в руках Поляків, Москалів, Нїмців і Жидів, які в своїм клясовім, а також в своїм національнім інтересї ставлять ся ворожо до наших державних змагань. І париська реакція йде справді по лїнії їх інтересів.

Нашу територію вже по части розшматовано, на решту лізуть сусїди, попирані антантою, яка до нашого молодого державного орґанізму ставила ся доси неґативно і ворожо.

Історичні вороги українського народу — Ляхи і часть Москалів, одержавши можливо як найбільшу поміч від антанти, станули невільниками париської реакції і старають ся знова поневолити наш нарід, що мав відвагу скидати царів, викидати панів і запроваджувати новий соціяльний лад. Се робить передівсїм Польща, нинї по правдї найбільше реакційна держава у сьвітї, правдивий бастард (байстрюк) французької реакції. Похід польської реакції, що злучила всї польські партії, значить ся на українських землях дуже кроваво, полишаючи по собі слїди страшнійші від татарських набігів.

Теперішний триюмф реакції на сходї Европи відчуваємо найбільше ми; тяжко відчувають його і в многих державах середної Европи. Заходи до повороту Габсбурґів в Угорщинї і в нїмецькій Австрії, попиране монархічних кругів російських, нїмецьких і инших, се незначна тільки частина з видимих вислїдів плянової роботи триюмфуючої анґльо-саксонсько-французької реакції для привернення володарів з Божої ласки в державах, де їх позбули ся, для поваленя здобутків революції і очищеня ґрунту для пановання капіталїзму.

Та рівночасно гуртуєть ся також і сьвіт побіджений, зглядно кляси доси визискувані, які в державах антанти щораз сьмілийше підносять голову. Радикально-демократичні і соціялїстичні круги, визискуючи зручно нещастя, які і в державах антанти принесла війна, поширюють скоро свої впливи і в найблизшім часї прийдуть там до рішаючого голосу. Се буде передівсїм у Франції, де при виборах до парляменту, що відбудуть ся з кінцем сього року, радикально-демократична і соціялїстична опозиція по думцї знавців здобуде більшість. Тоді прийде конець попираню реакції на сходї Европи, тоді і Франція поставить ся инакше до наших державних стремлїнь.

Соціялїстичні круги своє офіціяльне становище в справі української державности вже виявили. На міжнароднім соціялїстичнім зїздї в Люцернї перейшла одноголосно резолюція, яка домагаєть ся признаня української держави, а дальше рішенє, яке в інтернаціоналцї дає офіціяльний голос і Україні, чого доси вона не мала.

Се є перше міжнародне признанє України. На офіціяльне признанє з боку держав прийдеть ся нам ждати не довго. Упадок нинїшної сьвітової реакції приспішить се признанє.

ПОЛЯКИ ВБИВАЮТЬ УКРАЇНЦЇВ!

(Віденський „Український Прапор", з 30. серпня 1919).

Від Д. М., визначного нашого громадянина зі Східницї, пов. Дрогобич, довідуємо ся про слїдуючий страшний факт **убийства Поляками** офіцира української армії четаря **Чушака,** радника **Дзюбака Олекси** й урядника **Олекси Журавчика:**

„Зараз, як тільки увійшли Поляки до Східницї, привели вони під вечір 25 полонених наших козаків і четаря Чушака, який постійно живе в нас, бо має жінку Іванчуківну, дочку Іванчука з Мражницї. Між місцевими Поляками запанувала нечувана радість. Зараз зійшли ся управитель копальнї нафти Анґльо-Ґаліція Федорович, управитель фірми Рогая Пасічньовский, урядники останної фірми Бесядецкий і Бакенрод, комісар намісництва Лятвіньский, і попросивши до себе команданта 8-го полку леґіонів, полковника Віняржа, по короткій нарадї рішили скритим способом **убити** четаря Чушака. Нещасна жертва польських розбійників, не знаючи нічого ані не сподїваючи ся нічого, небіщик четар Чушак сидів в запертї разом з одним своїм десятником, тоді, як другі козаки сиділи в сусїдній келїї арешту. А треба знати, що жертва ляцької зьвірскости й вопіючого до неба о пімсту злочину за цїлий час істнованя нашої держави не дала польським зьвірюкам в людськім тілї жадного приводу до якоїнебудь ненависти, бо найліпший доказ, що всї вичислені остались при житю, цїлий час були на волї й хиба се одно могло їм лежати на їх проклятих душах, що пан четар був нашим командантом, був репрезентантом нашої державности в Східницї. А навіть, коли би була найшла ся яка причина до обжалованя, то й тоді вже і в напів-диких країнах є звичай, що обжалованому виточують слїдство, слухають сьвідків, переводять процес, видають вирок і судять. Нічого з того в поданім страшнім випадку не було. Зійшло ся кількох ляцьких опришків і маючи хвилеву власть та силу в руках, скритовбийчим способом замордували нашого героя, нашого мученика. О, Боже, чи є ще яка справедливість, чи є ще який суд на сьвітї на сих наших страшних катів? Ляхи чули мабуть, що допускають ся небувалого злочину, бо послухайте, як вони вбили пана четаря. Полковник Вінярж видав приказ убити його вечером, але наказав виконати леґіоністам екзекуцію так, щоби її по змозї нїхто не бачив. Отже слїдуючого дня ранним ранком, о годинї 4-тій вивели умундуровані ляцькі кати пана четаря Чушака з вязницї буцїмто на се, щоби його відставити до Мражницї, — так принаймні казали — а на дїлї повели його в другий бік за місто і тут біля хати господаря Гриня Підтичерецького скрито вбили. А вбили його двома вистрілами з кріса. Одна куля пробила чоло, а друга прошибла горло. Поляла ся кров і пан четар впав на землю немов підкошена квітка. Не стало між живими нашого батька, нашого молодого героя. Доконали його ляцькі опришки-зьвірюки. Його покровавленого трупа, його рани, його екзекуцію бачив я на власні очи, бо був в поблизкій хатї, а зі мною біля 50 наших тамошних селян, які на кождий заклик готові засьвідчити подане тут присягою перед цїлим сьвітом.

„Я ще доси не можу отрясти ся від того страшного враженя, якого довелось зазнати перший і — дав би Бог — останний раз в житю.

„Ще також подаю до відома нашої суспільности факт немилосерного побитя Ляхами пана радника Дзюбака Олекси й урядника Журавчика Олекси. Їх обох озьвірілі леґіонїсти витягнули з хат і повели до чищеня кльоак фірми Рогай. Тут їх били й били безвпинно так, що обом поломили ребра, груди, внутренности і залятих кровю, непритомних відвезли до шпиталю. Тут оба Українцї слїдуючого дня рано віддали останний віддих.

„Мене також ляцькі убийники зловили й тяжко побили, але вдалось менї ночию втечи. Лїсами крізь гори передер ся я опісля на чесько-словацький бік. Знаю, що коли про мою втечу довідали ся леґіонїсти, то прийшли до жінки, зрабували цїлу хату й казали викупити ся їй від смерти заплатою 5.000 корон. Бідна, на смерть заляканa жінка мусїла роздобути гроші від знакомих, бо инакше мабуть булаб її стрінула таксама доля, як названих наших громадян.

„В Галичинї Ляхи сотворили пекло, страшнійше від того, яке ми можемо собі уявити. Вони вбивають наших людий, палять села, рабують хати, побивають селян і жінок, катують дїти, знущають ся над дївчатами, і все безкарно, насьміхаючи ся з нас і любуючись муками, які завдають нам.

„Чи подивить ся хто на ляцькі злочини, чи знає про них сьвіт, коли і яка кара спіткає Поляків за се, чого вони над безборонним народом допускають ся?"

Сими словами закінчив своє страшне оповіданє наш інформатор.

Люди радо вірять в те, чого хочуть, аби стало ся.

Злодій пізнає злодія, вовк вовка.

Побитий все дрожить.

Лакімство вбило більше людий ніж голод.

Від старого вола учить ся орати молодий.

Привичка стає другою природою.

Чоловіка осуджуємо з його вигляду.

Час буде дурничкою для кождого, хто не виповнить його ніяким змістом.

ЯК ГУЛЯЛА ПОЛЬСЬКА ОПРИЧЧИНА В ДРОГОБИЦЬКІМ ПОВІТІ

(Віденський „Український Прапор", з 30. серпня 1919).

До нашої редакції прийшов урядник з Дрогобича, д. С. Х., і розказує про тамошні відносини після приходу Поляків ось що:

„Про себе й про мої переживаня від моменту, коли прийшли до Тустанович, мого рідного села, ляцькі наїзники, не стану вам розказувати. Страшні вони і бодай ніколи не було доводилось бачити чогось такого на власні очи. За мною, яко за сьвідомим і виднійшим українським громадянином, Поляки пустили ся в погоню зараз після занятя Дрогобича, Борислава й Тустанович. Та я втік і вкривав ся в околици. Опісля вдалось менї дібрати ся аж до Надвірної. Щойно тут зловили мене Ляхи, обдерли до нага, побили й пустили. Я серед великої небезпеки перетістав ся через карпатський хребет.

„Зачуваю, що наше правительство вислало до держав антанти ноту, в якій говорить між иншим про т. зв. польські карні відділи. Я надивив ся на власні очи на божевільне, всякі понятя про людську справедливість топчуче ногами безкарне гулянє сих відділів і можу вам розказати близші подробиці, як поступають сї кати нашого народу, що за згодою антанти прийшли „карати" нас за наше стремлїнє до волї й независимости. Може мій голос дійде до ширших кругів, до нашого представництва в Парижи й може воно відкриє очи сих панів сьвіта, що в незрозумілу дійсних обставин, в незнаню лютої ненависти наших відвічних ворогів до нас, віддали нас їм на безпощадну загладу.

„Се дійсна правда, що Ляхи потворили на своїх задах карні відділи. Задачею карних ляцьких відділів є „успокоювати" край. Очевидно се лиш притока до розбоїв, убийств, катовань, підпалів і знущаня над безборонним нашим народом, бо знана річ, що мирне населенє ніякої участи в военній акції не брало й у всіх культурних народів стоїть під охороною міжнародного права. На жаль се право істнує мабуть для всіх, тільки не для нас. Ми стоїмо поза всяким правом; нас вільно вбивати й катувати безкарно.

„Ляцькі карні відділи (сотні) складають ся пересїчно зі 100 людий піхоти й 40 людий кінноти та стоять під командою двох і більше офіцирів. Кожда сотня має приділений певний означений район, який після „успокоєня" виглядає гірше ніж згарище після татарського наїзду.

„Наблизивши ся до села, військовий відділ творить розстрільну й окружує щільно всю область, на якій стоять селянські хати й загороди. Опісля на даний знак військо входить нараз зі всіх боків до села й перетрушуючи домівку за домівкою — крісами, канчуками й прикладами зганяє людність до середини, звичайно перед школу, церкву або громадський уряд. В хаті можуть остати ся тільки дрібні діти й дряхлі старці. Решта вся мусить іти під ляцькими канчуками, оставляючи добро на рабунок ляцьким розбійникам. Нема в людській мові слів, щоби змалювати картину, якою є під такий момент наше галицьке село. Всюди роздають ся проймаючі крики жінок, дівчат, старших і молодших мущин, свист нагайок, якими дикі звірі на конях і піхота обкладають лиця, плечі й тіла безборонних жертв. Хто пристане або занадто плаче, того кладуть на землю і бють палицями по пятах. Се спеціяльність польської „культури" і ми дуже радимо представникам чотирох великих держав сьвіта переконатись про неї. Їх висока думка про місію Поляків на Сході, про супокій і мир в нашій країні тепер і на будучину, який вже сотворили — сильно закріпить ся, коли не зросте. Зосібна повинні про се дізнати ся члени антантських парляментів і сенатів, які мають обовязок дивити ся на діяльність своїх правительств.

„Инколи захочеть ся ляцьким умундурованим опришкам покурити папіроску. В тій ціли запалюють вони першу стрічну хату й кепкуючи говорять: „Хлопци, пальце папіроси і гжейце сен! Так зімно на дворже!" А жінка-вдовиця або бідні сироти, які втратили батька на війні, дивлять ся з німою, дикою розпукою в очах на своє добро, свою, тяжкою працею цілого житя зароблену кервавицю, яка йде з димом.

„Також для піднесеня власного патріотичного духа кладуть вони на середині села людий покотом на земли і побивши кождого без ріжниці пола й віку (дівчат та нелітних дітий) по голім тілі 50 буками, кажуть через пів години безперервно кричати: „Нас... матери України! Нєх жиє Польска!" Хто не кричить, того бють по пятах, натирають рани солию і знов бють.

„На села накладають без ніякогісінької причини височезні контрибуції. І так між иншими на мою рідну місцевість Тустановичі наложили Поляки контрибуцію у висоті пів міліона корон, на громаду Трускавець у висоті 100 тисяч корон, на Дережичі 50 тисяч корон, на Колпець 25 тисяч корон і т. д. на кожде село повіту — без жадної причини ні приводу, а коли село не може заплатити наложеної суми, до нього приходить т. зв. карна експедиція, яка так довго рабує й обдирає населенє, поки не збере цілої квоти в готівці, в натураліях, збіжу, худобі, домашній утварі і т. п. Тому, що такі контрибуції постягано з усіх сіл, то не осталось тепер в них нічого. Наш нарід знищений матеріяльно до тла.

„Для інформації Жидів подаю ще дані про поведенє Поляків з жидівським населенєм в Тустановичах:

„Як звісно, в маю с. р. зараз після приїзду армії Галлєра, зачали ся всюди в Польщі величезні погроми, отже: у Варшаві, Кракові, Львові, Лодзі, Домброві, Кельцах і инших більших та меньших польських містах та місточках. Погромова филя перекотила ся й на нашу область, куди прийшла післана демократично - републиканська французька армія з тенками, тяжкими гарматами, й скорострілами при помочи Неґрів, Сенеґальців та Мароканців „ратувати" польську „культуру", себто польську жадобу розбою й наживи. Як відносив ся наш нарід на своїй земли за власної державности до Жидів, знає кождий. Жиди користувались повною горожанською свободою та опікою, і то не за активне співділанє в нашім державнім будівництві, бо Жиди відказались від нього, а за звичайну **невтральність,** яку Жидівська Національна Рада в Східній Галичині проголошувала сьвяточно кількома наворотами. Треба знати, що, як ми знали з часописий й опісля довідались від самих Жидів, по польськім боці під згаданий час ішла на Жидів нечувана нагінка, хоча сотки Жидів вступали до польської армії, бороли ся в її рядах проти нас, помагали Полякам здобувати нашу землю й падали трупами на поли битви. Сї факти знані всїм і можна про них довідати ся от хочби з польських часописий. Але й невтральність Жидів по нашім боці не давала Ляхам супокою. Вони мабуть хотіли, щоби й під нашою владою Жиди були давними підпомагачами їх насильств і розбою та горіли пімстою на Жидів за се, що вони жили мирно з нами, торгували з нами й держали ся від польських потаємних боївок оподалїк. Аж прийшла хвиля захвату східної Галичини. „Валєчна" бувшого австрійського офіцира армія ґенерала Галлєра зачала поводити ся з безборонними й Богу духа винними Жидами таксамо, як з нашим народом. Їх ненависть зачала звертати ся головно проти давних членів і провідників з місцевих Жидівських Національних Рад. В нас в Тустановичах предсїдателем Ж. Н. Р. є дуже поважаний громадянин Генрих Бльох. На нього польські зайди найбільше завзяли ся. А знайшли собі притоку в оповістці складаня підписів на польську воєнну позичку. Ясна річ, що Жиди гроший на позичку не хотіли складати. Тоді Поляки вхопили ся випробуваного ще з австрійських часів способу провокації. Вони підкинули на жидівське кладовище трохи оружа й потім донесли Жидам, що найшли в них склади оружа, отже мусять перевести на кладовищи точну ревізію в сей спосіб, що будуть розкопувати гріб за гробом. Можна собі уявити, яке вражіне викликала така постанова польських „героїв" між жидівським населенєм, яке — як звісно — до свого обряду й кладовища відносить ся з фанатичним пієтизмом. Кождий знав, що се тільки польський підступ для вимушеня контрибуції. Бльох зараз скликав в нашого рабіна нараду Ж. Н. Р. враз з представниками инших жидівських організацій, на якій ухвалено звернути ся до польської військової команди з просьбою залишити заповіджену ревізію на кладовищи—тимбільше, що підкинені два кріси були очевидно нової марки й не могли походити від Жидів. Жадану квоту Жиди зараз складають і просять випустити на волю заарештованих Жидів, яких Поляки вже звздалегідь для розкопуваня гробів попали, а коли сї опирали ся у виконаню сьвятотатського припорученя — позамикали. Сам Бльох, яко власник копальні, дає до польської розпорядимости 200 до 300 людий для переведеня трусу. Та се не помогло. Поляки таки приневолили Жидів пійти на кладовище та розкопувати гроби. Тоді Жидів обхопило зрозуміле обуренє і вони заявили, що коли Поляки так поводять ся з ними, то вони гроший не зложать. За се Поляки заарештували Бльоха й держали його кілька днів у вязниці, поки сей не дав великого грошевого окупу за себе. На нього складали ся всі Жиди з Борислава й Тустанович. По зложеню гроший Поляки Бльоха що правда випустили, але — як я чув — опісля знов кілька разів арештували. Заповіджена антантська місія Морґентава нехай буде ласкава заїхати до східної Галичини, а назбирає там доволї матеріялу для просьвітленя історичних подвигів польського розбишацтва.

„Ще можу додати від себе одно: Ляхи мають випрацюваний на наше знищенє найточнійший плян і переводять його в діло з дикарською послідовностию. Н. пр. їх карні сотні винищують систематично село за селом. Нема сумніву, що се плян, який виробили гершти польських бандитів, їх політичні провідники, посли, ґенерали, команданти й міністри. На них паде тому відвічальність за всі доконані на нас злочини, за які прийдеть ся колись Полякам поголовно відповідати".

КОРОТКА ІСТОРІЯ ГАЛИЧИНИ.

Східна Галичина, се споконвіку українська земля. Жили там Українці від найдавнійших часів, а Поляки, Жили і другі поналізали там пізнійше.

Та не тільки східна, але майже ціла Галичина була колись українська, однакож опісля Поляки спольщили Українців, почавши від Кракова аж до Перемишля.

В східній же Галичині також богато Українців спольщилось під польським гнетом, головно по містах, а по селах златинщило ся. І сї латинники, хоч не стали Поляками (бо обряд не зміняє народности), то о стільки затуманили їх Поляки, що вони уважають себе Поляками і підпомагають, або раді підпомагати, своїх найбільших ворогів.

Ось погляньмо, як виглядає історія Галичини від найдавнійших часів.

Історія говорить на своїх сторінках з 11—12 віків про київське князївство, до котрого належала також Галичина. Над всїми руськими землями панував спершу князь, а зчасом київська держава розпала ся на удїльні князївства, котрі нераз себе взаїмно поборювали.

Перша віддїлила ся Галичина. В 1085 р. князї з родини Ростиславичів ділять Галичину між себе, і так: західну частину з Перемишлем взяв Рурик, середну зі Звенигородом — Володар, а полудневу з Теребовлею — Василько. Але вже син Володаря, Володимирко, злучив Галичину знова в одну цїлість і зробив її найсильнійшим князївством зі всїх українських земель.

При кінци 12-го віку володимирський князь Роман злучив Волинську землю тісно з Галичиною. Князь Роман був чоловік чесний, розумний і справедливий. Побачивши, що галицькі бояри (тодїшна шляхта) знущають ся над селянством, загрозив винищити боярський рід. А що бояри мали велику силу і в державі і поза державою, то бороти ся з ними було тяжко. Бояри, побачивши, що Роман відносить ся до них воєжо, закликали угорського короля на поміч, аби легше можна прогнати Романа. І їх мрії сповнили ся. Угорський король давно чигав на Галичину, а коли тепер лучила ся така нагода, то чомуж би її не можна використати?

Прогнавши Романа, Угорщина забирає Галичину під свою власть. Опісля Роман проганяє Угрів і засїдає знова на галицькім престолї. Селянство цїлим серцем пристало було до Романа, бо пановане Угрів було йому осоружне і воно бачило в Романї оборонця своїх прав.

Помер Роман і оставив двох синів: Данилови було три роки, Василькови — один. Державною кермою заняла ся їх мати, жінка Романа. Вона поробила всякі заходи, щоб державу обезпечити. Муж її, Роман, мав доброго приятеля, угорського короля Андрія. Вона віднесла ся до нього з просьбою, щоби він взяв на себе ролю зверхника над Галицько-Володимирською державою. А сей лиш ждав на се. Зараз укоронував ся „королем Галичини й Володимирії", а до Галича спровадив військову залогу. З часом (1214 р.) зробив він з польським князем Лешком угоду, на підставі якої Галичина мала належати раз на все до Угорщини. Свого синка Кольомана оженив Андрій з Лешковою дочкою і посадив його на престол в Галичині. Лешко взяв собі Перемиську і Берестейську землю, а Романових синів прогнано.

Коли Данило підріс, ладив ся відібрати від Кольомана престол. До сього трафила ся добра нагода. В Володимирі (тепер Волинськім) панував рід його батька — Романовичів. Данило при помочи Волини забирає ся провадити війну з угорським королем. Конець кінців побіда перехилилась на сторону Данила і він 1230 р. засїв на галицькім престолї.

Саме тодї на Україну сунула ся велика сила диких монгольських орд, під проводом Батія. Сї орди рушили аж з глибокої Азії і сунули ся дальше на захід, підбиваючи всї племена. Прийшла сумна доля і для України. Батій підступив під Київ. Киевляни бороли ся дуже хоробро, але вкінци мусїли піддати ся. Було се 6. грудня 1240 р. Батій запечатав на довгі часи долю Києва. Знищивши Київ, він рушив дальше на Волинь, Галичину і Угорщину. Був би знищив цїлу Европу, колиб не помер головний хан. Батій хотів бути ханом і тому чимскорше вернув у свої азійські степи.

Данило знав, як привернути давнє житє Галицько-Володимирської держави. Галичину взяв під свою власть, а Волинь віддав молодшому братови Васильkови. В дійсности не був се сталий подїл земель, а лише тимчасовий, аби можна скорше підвести ся з упадку. В 1245 р. хан присилає до Данила післанця, щоби він віддав Галич иншому князеви, котрого назначив хан. А Данило, щоб не утратити престола, поїхав до хана, задобрив його і хан узнав Данила правним володарем, але під своєю зверхностию.

В 1253 р. відбуло ся в Дорогичині короноване Данила на галицького короля.

Данило помер 1264 р., а по нїм панували його сини і кревні. Довго держить ся Галицько-Володимирська держава, аж 1349 року польський король Казимир почав воювати з галицьким князем Любартом і та війна знищила Галицько-Володимирську державу так, що Галичину прилучено до Польщі, а Волинь взяв Любарт під своє пановане. По смерти Казимира (1370 року) королем Польщі став угорський король Людвик і прилучив Галичину до Угорщини. Але 1387 року прилучила її назад до Польщі королева Ядвіга, з угорського роду.

Галицькі бояри, міщанство і взагалї цїле населенє було дуже невдоволене з панованя Польщі. Під боком мають Галичани могуче князївство Молдаву і при її помочи старають ся висвободитись від Польщі. Про таку спробу маємо згадку з 1490 року. Якийсь чоловік, на імя Муха, підняв в Галичині повстанє, зібрав около десять тисяч збройного війска і з ними громив польську шляхту. Підбив він собі всї землї від Молдави аж по Галич, а дальше переправив ся через Днїстер і вдарив на Рогатин, але се повстанє не удержалось довго, бо в його війску настав переполох з незнаних причин.

Конець кінців Галичина таки остала при Польщі. На Галичину насилали королї польських панів і давали їм землї даром. Поляки загортали всю торговлю в свої руки. Українського мужика уважано за щось гіршого від скотини. Зчасом заведено панщину. Ті „сірі мужики" українські мусїли працювати даром на польських магнатів.

При розборі польської держави Галичина припала Австрії. Се стало ся 17. серпня 1772 року. Які були гаразди галицьких Українців під панованєм Габсбурґів за час 144 років, се кождому з нас відоме...

(„Український Голос").

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

НАЙСТАРШОЮ І НАЙБІЛЬШОЮ УКРАЇНСЬКОЮ ҐАЗЕТОЮ В АМЕРИЦІ Є „СВОБОДА". Вона виходить вже 27 літ, отже понад чверть сотки літ: вона є одинокою ґазетою, що лишилась дотепер з ріжних видавництв, закладаних на початку нашої іміґрації в Америцї.

ДЕЩО З ІСТОРІЇ НІМЕЧЧИНИ.

Німеччина знаходить ся тепер на початку нової історичної доби. А ся доба зачала ся тоді, як зачала валити ся дотеперішна Німеччина і повставала нова. День 9. листопада 1918 р. се початок нової Німеччини. Німеччина стала републикою, опертою на демократичнім ладі, де робітнича кляса прийшла до такого значіня, якого вона не має ні в одній державі, опертій на законах.

І хоч ми не можемо знати дальшого розвитку Німеччини, а власне не можливо знати, як далеко розвинеть ся справа демократизації житя у Німеччині, то всеж таки те, що тепер бачимо, мусимо вважати важним поступом наперед.

І се власне є те нове, чим може виказати ся теперішна Німеччина. І о скільки розвиток Німеччини йшов би дальше в напрямі демократизації, о стільки Німеччина готова стануги між всіми державами на сьвіті на визначному місци щодо поступу людства.

В сім лежало би власне велике завданє Німеччини, яке вона сповнила би не тільки для себе, для одного німецького народу, але і для инших народів.

Инша річ, що се завданє, яке могла би Німеччина сповнити, звязане з прикрою хвилею німецької історії, бо з упадком Німеччини, яко політичної й економічної сили першорядного значіня. Але се не перешкаджає сьому, що Німеччина може як слід сповнити завданє демократизації житя. Історія показує власне, що сї народи, яких житє не було легке, які жили в тяжких обставинах, показували все найбільше енергії і творчости, бо само житє їх змушувало до сього.

Розглядаючи сучасну хвилю в розвитку Німеччини, ми хочемо тепер звернути ся до минувшини Німеччини. Се готові ми зробити не тільки тому, що знаючи минувшину Німеччини, лекше можемо зрозуміти її теперішність, але просто таки із самої цікавости. З сього вийшло, що і ми тут кілька слів хочемо сказати про історію Німеччини. А хочемо власне вказати на такі хвилі в історії, які потрохи можуть нагадувати її теперішність.

Се будуть з одного боку часи упадку, які переживала Німеччина, а з другого боку часи повстаня нового ладу, нового житя, нових ідей.

Перший раз бачимо в історії Німеччини упадок в другій половині XIII століття, якраз тоді, як у нас по перших татарських наїздах. Се було тоді, як зі смертию цісаря Фридриха II в 1250 році зійшов до гробу останний могучий „римський цісар німецького народу". За його часів, а власне в першій половині пованя сього цісаря, була Німеччина політично доволі могуча. Почуваючи сю силу, Фридрих II провадив завзяту боротьбу на смерть і житє з найбільше могучим тоді володарем в Европі, римським папою. Се була боротьба двох сьвітоглядів: одного, що стояв на сьому, що власть папи найвисша і її мають підлягати всі сьвітові власти, отжеж навіть цісарство, і другого, який обстоював за незалежностию сьвітської власти. Боротьба скінчила ся побідою папства над цісарством, а безпосереднім наслідком для Німеччини було те, що вона, розворушена власне сею боротьбою, бо і тут у Німеччині бороли ся з собою приклонники цісарства з приклонниками папства, попала в нелад і анархію. Найвиразнійшим знаком було те, що власть німецького короля (який звичайно мав титул римського цісаря) підупала дуже, поодинокі князї прийшли у своїх територіях до значіня і були майже самостійними, а в цілій державі настали рабунки й грабіжи.

Сей занепад тривав кільканайцять років, але взагалі треба сказати, що по часах Фридриха II не прийшла Німеччина до давної сили довший час і щойно в XVI столітю вона приходить знов до сили, щоби в половині XVII столітя знов попасти в занепад.

Сей занепад Німеччини з XVII столітя був найтяжшим з усіх, які пережила колинебудь Німеччина. Се було по трийцятьлітній війні (1618 — 1648), яка відбувала ся на німецькому терені. Край був тоді дуже спустошений, культура й просьвіта підупала, настав моральний упадок, здичінє обичаїв, матеріяльна нужда. Словом, Німеччина, яка в XVI столітю стояла щодо цивілізації не богато низше від Італії, і йшла меньшебільше рівною дорогою з Францією, по трийцятьлітній війні, в другій половині XVII столітя так підупала, що зістала ся в розвитку далеко за Францією й Анґлією, які від сього часу станули власне на чолї людскости.

І треба було аж стокількадесять років на се, щоби Німеччина щодо цивілізації назад зближила ся до Франції й Анґлії.

З кінцем XVIII і з початком XIX століття настав у Німеччині дуже гарний розцьвіт літератури, виступають такі сьвіточі людства, як поети Ґете й Шіллер, а передтим зачала ся вже в половині XVIII століття політична будова в Німеччині на нових (пруських) підставах. Тоді прийшла до значіня пруська держава, яка стала огнищем політичного житя в Німеччині.

Але в 1806 р. ся держава була розбита французьким цісарем Наполеоном I і Німеччина знайшла ся в політичнім упадку і залежности від Наполеона I. Упадок був великий, тяжкий. Могло здавати ся, що Німеччина засуджена на політичне поневоленє. Але се змінило ся скоро і власне Прусія, по упадку Наполеона, назад прийшла до значіня, а в другій половині XIX століття станули на чолі Німеччини.

Коли в 1871 році утворено німецько цісарство, що було тоді зверхним знаком зєдиненої Німеччини, то се могло нагадувати давні часи цісарства в Німеччині з X—XIII століття, і давну могучість Німеччини, тимбільше, що й тепер стала Німеччина власне дуже могучою.

А коли по такій могучости настав такий наглий упадок Німеччини, то се знов нагадує половину XIII століття в історії Німеччини.

...Тим способом ми бачимо, що теперішний упадок Німеччини се не першина її. Як що рахувати найвиразнійші занепади в історичнім розвитку Німеччини, то найновійший упадок треба рахувати з черги четвертим. Він найбільше нагадує упадок Німеччини з 1806 року, бо так як тепер, так і тоді з упадком звязало ся повстанє нового житя. Тоді витворилась ідея національна, яка, обхопивши німецький нарід, стала ся підставою політичного зєдиненя Німеччини, а тепер витворила ся демократизація житя у Німеччині, яка теж покаже свої важні наслідки.

І коли Німеччина далї пійде по дорозї творчости в політично-суспільнім ладі, то в сьому зглядї вона знов пійде дорогою, вказаною її історією.

Бож історія Німеччини має власне часи дуже великої творчости. Вже само утворенє німецької держави було подією немаловажною. В середині Европи повстала держава, збудована на чисто ґерманськім елементі, яка тим способом являла ся новостию в розвитку Европи. Вона була зовсім відмінна від давної римскої держави, але теж доволі чужа і для романських держав, які повстали на місци давної римської держави. Тут розвинуло ся житє на давних староґерманських підставах з далеко меньшою домішкою давних римских підстав житя, ніж се бачимо у Франції або в Італії. І се було власне новим у розвитку Европи.

І се нове житє показало теж нові прояви. Так звана в історії реформація була витвором ґерманського сьвіта і її доля рішила ся в Німеччині. Тут власне колиска протестантизму, релігії, яка протестує проти доґматичного католицизму і проти власти папства. Се було в XVI столітю і тоді Німеччина стояла на чолі цілого реформаційного руху. Се одна з найважнійших діб в історії Німеччини.

Що німецький нарід показав також творчого духа на полі фільософії, літератури, ріжних наук, штук, се загально звісно. Твори його мають не тільки значінє для німецького народу, але взагалі для людства. А коли маємо на думці сучасні соціяльні боротьби, то памятати мусимо, що тут власне в Німеччині сформуловано (означено) докладнійше ідеї соціялізму і що тут вже від довшого часу була соціяльна демократія найсильнійшою партією між всіми соціяльно-демократичними партіями в инших державах,

І тому, коли ставляємо можливість творчости німецького народу на соціяльно-політичнім полі, то се буде нагадувати сю творчість, яку показав німецький нарід в своїй історії.

Даренко.

(„Шлях").

CONSTANTINOPLE AND THE UKRAINE.

It is a wonder that there is not more apparent desire among the Allied powers to hold the mandate for Constantinople. For Constantinople will control the access to the Mediterranean of all the Black Sea Country including the Ukraine. And the Ukraine is marvelously rich not only in food and minerals but in oil; and oil is one of the most important articles in the world today.

With the development of oil-burning ships and oil-using factories and the shortage of coal, oil is invaluable to England and France. England especially with its great navy is seeking oil properties not only in all its own colonies and dominions and in Mexico, but at home as well, and one of the most joyful manifestations in the British press in years made its appearance when the discovery of oil in England itself was announced.

Just at present affairs in the Ukraine seem to be in a way to improve if they have not improved already. Petlura, the Nationalist leader, who at times has been at odds with Denikine, has now recaptured Kiev and is considered likely to effect a junction with that general who although he recently declared himself subordinate to Kolchak did not do so until it looked as if Kolchak was on his last legs as a military factor. If Kolchak steps out Denikine will step in. And in combination with Petlura who has a force estimated at something like 60,000 men he would be the most formidable foe that the Bolsheviki have encountered for some time. They have done something to help Petlura already for in retreating they have swept up the most undesirable elements of the countryside and have left a condition of comparative peace for the peasants who in the Ukraine are an asset against the Bolsheviki if given a chance.

Although the Ukraine has long been a part of great Russia it was not always so. It has salient national characteristics and the people differ from the people of Great Russia who have fallen under the sway of Lenine and Trotzky. The Ukrainians are practical, hard-headed people of a purer Slav strain than the Mongol-crossed Great Russians. They formed a government when the Bolsheviki came into power at the north, but intrigue and dissatisfaction did away with it. Its successor, however, was even less satisfactory and vanished when Petlura took Kiev on one of the earier occasions.

Provided now with its best opportunity to set up for itself, the Ukraine is one of the most fertile countries in the world. Its resources are inexhaustible; its population is thirty millions of people. Indications generally point to its being a stable entity in international affairs before Great Russia is able to resume the same position. Allied negotiations to secure the friendship of this new nation would seem to have a solid backing of good sense. France has already tried its hand, however, with little result except to anger the Ukrainians whose governing committee offered terms which France would not accept and received counter proposals that meant giving up their sovereignty. Another French attempt, if not too much handicapped by the failure of the first, might have better fortune. At any rate control of Constantinople, and therefore of the Black Sea, by France would be a lever that it would be hard to resist. With England the portents might appear to be more hopeful. England seated on the straits and exerting a friendly diplomacy could draw upon this marvelously rich black soil country for much needed supplies. Failure to reach eagerly at such an opportunity makes the Constantinople mandate look like a peculiarly dangerous liability. If the difficulties are such as to offset the opportunity for a country that needs oil as badly as England needs it then the mandate is something that the United States may well fight shy of.

(Portland Evening Express and Daily Advertiser, Portland Me., Sept. 11, 1919.)

Повисшу статю надіслав нам п. Йосиф Олещук з Портленд, Мейн. Він пише: „Хвальна Редакціє! Тутешний дневник помістив раз в своїй історії пару слів про нашу славну Україну. Я посилаю сю статю до Вас і прошу помістити її в „Свободі", нехай люди переконують ся, що вже в найменьшій закутині знають, що є Україна і чим є український нарід".

МУЗИЧНИЙ КУТИК.

М. І. Едельман.

ДЕЩО ПРО ІНСТРУМЕНТАЛЬНУ МУЗИКУ.

(Дальше).

ДЕЩО ПРО КЛЯРНЕТ.

До всього, що було доси сказане про клярнет, треба ще додати одну дуже важну річ, а саме: перебиране пальцями на клярнеті. Перебирати пальцями на новійших клярнетах є иноді труднійше ніж н. пр. транспонувати з одної тонації на другу. Деякі технічні трудности є для одних грачів тяжші ніж для других. Згадуваний уже мною німецький композитор Йоган Штравс каже, що його перший клярнетист Генрик Шуберт мав уживати цілком инцього пальцьованя ніж другі клярнетисти. Отже граючий на клярнеті повинен собі вишукати і як слід присвоїти якогось одного рода пальцьоване і все тогосамого пальцьованя тримати ся. Дуже важне є те, щоби собі дібрати відповідний клярнет, на котрім є лекше перебирати пальцями в певних музичних творах, і завше на тім інструменті грати, чи то B чи A. Непорадно є міняти клярнет підчас граня поважнійшого твору н. пр. в тонації з 6 хрестиками, бо холодний, не огрітий грудним воздухом інструмент не може добре достроювати ся.

Ми вже говорили висше про клярнет C, який написаних нот ніколи не транспонує. Ноти на клярнет C писали лише кількох старих французьких композиторів, н. пр. Геральд (1791—1883), Херубіні (1760—1842), Спонтіні (1774—1851) і инші. Вони писали ноти на клярнет в такій тонації, у якій був написаний дотичний музичний твір, а вже від самого клярнетиста залежало, чи він сї ноти транспонував, чи грав їх на клярнеті C.

За часів останних літ Моцарта не було богато нот, писаних на клярнет C. Переважно музичний твір зачинав ся на клярнет B або A. Також рідко коли треба було міняти клярнет у середині граня, а як міняли, то головно в операх.

Бетовен не любив писати ноти на клярнет у тійсамій тонації, у якій був написаний дотичний музичний твір. Яко приклад сього можемо взяти його Хоральну Симфонію, один з найліпших творів Бетовена. Перша часть сього твору є написана в тонації D mol, а ноти на клярнет написані в E mol. Друга часть, D mol і D dur, написана на клярнет C. Се він зробив почасти з приводу звуку клярнета, а почасти тому, що не хотів писати нот на клярнет B в тонації E dur (з чотирма хрестиками). Трета часть є написана в B dur, а ноти на клярнет в C dur. Остатна часть є в тонації D mol, а ноти на клярнет написані в тонації E mol. Як переходить ся з D mol у D dur (Andante moderato), то Бетовен змінює тонацію і пише нотї на клярнет в E dur — тому, що нема часу міняти клярнета. Пізнійше, коли тонація переходить в Es dur, клярнет має F dur. Далї тонація переходить у D mol, а ноти на B клярнет написані в E mol. Колиж тонація переходить у D dur (Allegro assai), то нема часу зміняти клярнета і тому Бетовен у перших 15-ти тактах уживає клярнета B. Опісля клярнет має довгу павзу, тож тоді міняєть ся на клярнет A і має ноти написані в тонації F dur. Дальше шість-вісімковий марш має тонацію D dur, а клярнет A тонацію F dur. Слідуючий марш (Allegro assai vivace) є написаний в тонації B dur. Тут клярнет має 8-тактову павзу і міняєть ся на клярнет B, для якого ноти є написані в тонації C dur. У 163-тім такті твір переходить в тонацію D dur. Ноти на клярнет B мусїли би тепер бути в тонації E dur (з чотирма хрестиками), але Бетовен лишає сї ноти дальше в тонації C dur, а зате всї потрібні хрестики пише перед нотами яко знаки припадкові.

З того всього ми бачимо, як Бетовен відносив ся до клярнета. Він писав навіть неправильні тонації, щоби лише помогти клярнетистови відограти добре свої пасажі.

Тут ще мушу замітити, що в техніцї перебираня польцями є велика ріжниця між клярнетом B і A. Є добрі грачі, котрі зовсїм не уживають клярнета A, а грають завсїди на клярнеті B, отже дотичні ноти транспонують. У такім випадку клярнетист мусить мати дуже добру технїку, а його інструмент мусить мати спеціяльну кляпку, щоби можна було виголосити ноту Es, яка на клярнеті B звучить D, а на скрипці C. Ноти на клярнет C треба тоді читати о велику секунду висше, а на клярнет A о малу секунду низше.

(Дальше буде).

ЗВІТ З НАРАД В СПРАВІ ВЕЛИКОГО УКРАЇНСЬКОГО КОНЦЕРТУ.

В неділю, 14. вересня с. р., відбули ся в Укр. Нар. Домі в Ню Йорку наради в справі великого українського концерту, який мав би відбути ся у недалекій будучности в Ню Йорку, а відтак в околици сього міста.

Наради отворив о 4-тій годинї пополудни проф. М. Едельман. Він привитав зібраних гостий, обяснив ціль сих сходин і візвав присутних до вибору президії для переведеня нарад. Предсїдателем вибрано п. О. Стеткевича. Він подякував за вибір, заняв своє місце і за згодою присутних покликав на секретарів пп. В. Матвіяса і С. Маїка.

На припоручене предсїдателя списано поіменно всїх присутних гостий. На нарадах явили ся: Михайло Маїк і Стефан Маїк, відпоручники Української Банди тов-а Січ в Пасейку, Н. Дж.; Василь Матвіяс, відпоручник Музичного Товариства ім. Нижанковського в Джерзи Сіти, Н. Дж.; Антін Зубрей, відпоручник Співацького Товариства ім. Лисенка в Джерзи Сіти, Н. Дж.; Микола Поточак, відпоручник Української Банди в Елізабет, Н. Дж.; Гаврило Мельник, відпоручник Української Робітничої Музики в Нюарк, Н. Дж. Окрім сих 6 представників були присутні ще й отсї особи: Анна Ламанець, Марія Корінь, М. І. Едельман, Осип Стеткевич, Григорій Шустикевич, Василь Різничок, Василь Якимець, Микола Пеньович, Дмитро Недїльський, Онисько Пасїчник, Теофіль Качмар і Юрій Головчич.

В дискусії забирали голос: пп. Г. Мельник, А. Зубрей, проф. Едельман, Т. Качмар, Д. Недїльський, О. Пасїчник і инші. По докладнім виясненю і обговореню справи пропонованого концерту і инших звязаних з тим справ ухвалено скликати ще одні загальні збори, які мають відбути ся в Укр. Нар. Домі в Ню Йорку в неділю, 28. вересня б. р., о 3-тій годині пополудни. На внесене п. Качмара ухвалено, щоби на ті збори запросити урядово всї музичні і співацькі українські товариства в Ню Йорку й околици.

На припоручене п. Зубрея присутні зложили на перші видатки, звязані зі справою великого українського концерту, отсї жертви: проф. Едельман $2.00; А. Зубрей, Д. Недїльський, Г. Мельник, О. Стеткевич, В. Матвіяс, С. Маїк, Г. Шустикевич і М. Поточак по $1.00. — Разом $10.00.

До переведеня запавших ухвал вибрано тимчасовий комітет, до якого увійшли: проф. М. І. Едельман, голова; Анна Ламанець, заст. голови; О. Стеткевич, секретар; Марія Корінь, заст. секр.; С. Маїк, касієр.

По вичерпаню порядку дневного предсїдатель подякував присутним за участь у нарадах, попросив їх о горяче попиране обговореної справи і на внесене пп. Мельника і Головчича замкнув збори.

В. Матвіяс
С. Маїк, секретарі.

LODGE SEEKS FACTS ABOUT THE UKRAINE.

Head of Foreign Relations Committee of Senate Impressed by Delegates' Revelations.

Eleborate preparations of "The Case of Ukraine" are being made by the Ukrainian National Committee of the United States to enable the Senate Committee on Foreign Relations to arrive at a decision as to what recommendation shall be made to the State Department for recognition of the Ukrainian Democratic Republic.

At the conclusion of the recent hearing in Washington accorded to the Ukrainians, Letts, Lithuanians and Esthonians, Senator Lodge announced that he would be glad to hear further facts about the injustice done to these four countries of the former Russian Empire. The case is being prepared in collaboration with George Gordon Battle, counsel for the American Mid-European Association, who took charge of the case at the recent hearing.

Four Seek Recognition.

In the Ukrainian delegation which called upon the Senate Committee were the Very Reverend Peter Poniatishin, head of the Ukrainian Church in America; Vladimir B. Lotosky, editor of the biggest Ukrainian newspaper in the United States; Milton Wright, director of the Ukrainian Information Bureau; Simon Yadlowsky, a Ukrainian banker; Hon. John Kappelman, a Connecticut State Senator of Ukrainian ancestry; Congressman James Hamill, of New Jersey, and City Attorney William J. Kearns, of Newark, who is counsel for the Ukrainian Church in America. Emil Revyuk, a wellknown Ukrainian writer, acted as spokesman of the edlegation. He was speaking in the name of the Ukrainian National Committee, which represents a million Ukrainians in this country.

The appearance of the Ukrainians before the Senate Committee was procured through the efforts of Robert J. Caldwell, a leading New York business man. Mr. Caldwell, as president of the American Mid-European Association, was instrumental in procuring relief and political recognition for Armenia. He now is bending his energies to assist the Esthonians, Letts, Lithuanians and Ukrainians get recognition for their republics.

The statements made by Mr. Revyuk, spokesmen for the Ukrainians, aroused deep interest among the Senators, both Democratic and Republican. He declared that Ukraine is the greatest of the nations resurrected by the World War; is second in extent of territory among the nations of Europe, being larger than the German Empire; is fifth in Europe in population, and is the richest of them all in natural resources. The Senators pricked up their ears at this and listened closely to his recital of the facts which justify Ukraine in emanding recognition of the Republic she has set up under General Simon Petlura.

Severe Trails Endured.

"Since November 20, 1917, when Ukraine was proclaimed a Sovereign People's Republic, she has endured severe trials," declared Mr. Revyuk. "She has been overrun, not only by the Bolsheviki but also by the German armies, who overthrew the Ukrainian Government and set up a government of their own unedr Hetman Skoropadsky. At the first opportunity the Ukrainians overthrew this German-impesed hetmanship and set up the present orderly Republican Government under General Petlura. Petlura is fighting in the north and east against the Bolsheviki and in the west against the Polish invaerds. He an the Ukrainian peopdle seek only to preserve Ukraine for the Ukrainians.

It is necessary for the future peace of Europe and for the security of civilization that Petlura's Government be given recognition. A strong independent Ukraine is the biggest and safest wall against the westward spread of Bolshevism; it is the best barrier that could be set up between Germany and Russia.

Under all kinds of oppression the Ukrainian people have preserved their individuality for a thousand years, and they are determined that they shall not be suppressed now. The forty million Ukrainians in the former Russian and Austrian Empires are a force to be reckoned with. They are making a strong fight for liberty and emodcracy, and they believe that America will be the first to hold out the hand of brotherhood to them.

(From the N. Y. American, Sept. 7. 1919.)

ВІДОЗВА
ДО СПІВОЛЮБИВИХ УКРАЇНЦІВ В ОКОЛИЦИ НЮ ЙОРКУ.

На припоручене українських зборів, які відбули ся в Ню Йорку дня 14. с. м., ми отсим відносимось урядово до всїх музичних і співацьких українських товариств в околици міста Ню Йорку з просьбою, щоби були ласкаві вислати своїх відпоручників на

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

в справі великого українського концерту і инших музично-співацьких справ. Сї збори відбудуть ся **в неділю, 28. вересня б. р., о 3-тій годині зполудня, в Укр. Нар. Домі (217—219 Іст 6-та ул.) в Ню Йорку.** На сї наради просимо також усїх Вп. Управителїв українських музичних і співацьких товариств та всїх Українцїв і Українок, які люблять свою рідну українську пісню.

Просимо прийти точно на означений час, бо наради мусять покінчити ся скоро. Не забудьте, співолюбиві Земляки, що сеї справи вже довше відкладати не годить ся, бо проволока не доведе нас до наміченої цїли. Се не є справа одиниць, але справа загальна, тож загал повинен нею заінтересувати ся.

ЗА ТИМЧАСОВИЙ КОМІТЕТ:

М. І. Едельман, голова
О. Стеткевич, секретар
С. Маїк, касієр.

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

Ґубернатор Сміт, будучи в Сиракюз, їв український коровай.

Тепер по цілих Злучених Державах Американцї устроюють сьвята, так-звані „Стейт Фейр", які відбувають ся під голим небом. Ті сьвята полягають головно на пописах ріжних ґруп. Ходить о те, хто віддасть найкрасше яку штуку. Такі сьвята відбувають ся кождого року. Збирають ся тисячі людий з ріжних околиць і приглядають ся пописам. Доси такі сьвята справляли лише Американцї; сього року запрошено до участи також ріжні національні ґрупи, між тим і Українців.

У „Свободі була вже згадка про одно таке сьвято у Вілмінґтон, Делавар, на якім виступали Українцї. На тім сьвяті наші пописали ся, бо десять Українців перетягнули при помочи шнура два рази на свою сторону десятьох Американців. Се посьвідчило, що в тілесній будові Українця є більше фізичної сили ніж в Американця.

Тепер знова довідуємо ся, що таке сьвято відбуло ся в Сиракюз, Ню Йорк, 12. вересня. І там виступали на публичній арені Українцї, і на велику для нас славу вивязали ся найкрасше з усіх національних ґруп. Українцї в Сиракюз представили перед публикою українське весїлє. Ролї відгравали: Онуфрей Шеремета за старосту, пані Гайдук за старостиху, Олекса Чернатович і пані Намісняк яко родичі молодої, Михайло Пастух і Юлія Кисик яко молодята; дружки: Анна Гарізон, Марія Мацько, Марія Пельц, Гелена Гарізон, Анна Сивак, Анна Панчишин, Анастазія Кирик, Марія Намісняк; дружби: Михайло Мельник, Яків Гайдук, Іван Намісняк, Роман Дмитрів, Олекса Шумкалюк, Іван Шеремета, Олекса Пастух, Михайло Паснак; гості: Василь Яцула, Іван Татарин, Катерина Бура, Марія Колачик. Хором провадив Яків Гайдук. Всї були одіти в українські народні строї. Українцї виступали пяті з ряду. Їх попереджали Сирійцї, Вірмени, Греки, Італїйцї. По Італїйцях прийшла черга на Українців, а відтак на Поляків і Словаків.

Між гостями, які приглядали ся грі, були: ґубернатор нюйорського стейту Сміт, його жінка і ляйтнант-ґубернатор Вокер, бувший мейор Бінґгемтону. Ґубернаторови Смітови лучила ся в Сиракюз така пригода, що він запамятає собі її на ціле житє. Там він мав перший раз нагоду покушати український коровай весїльний. При кінци весїльної забави староста Онуфрей Шеремета став краяти коровай, а дружба Іван Шеремета почав частувати короваєм і публику. На самий початок трафив на те місце, де сидів власне ґубернатор Сміт з жінкою і иншими стейтовими урядниками. Діставши від дружби спорий кусень короваю, ґубернатор Сміт, його жінка і ляйтнант-ґубернатор Вокер та инші зїли його зі смаком. Так всмакували ся в український коровай, що малощо не просили о другий кусень...

На другий день, в суботу 13. вересня, всї три місцеві часописи подали фотоґрафії деяких ґруп, між иншими й української. Фотоґрафію української ґрупи всї три часописи умістили на першім місци. Посипали ся також на адресу Українців ріжні похвали. Ґазета „Геральд" каже, приміром, що зі всїх чужинецьких виступів найкрасше випав український. Американцям незвичайно вподобали ся українські танцї, співи, народні строї, а також і весїльний звичай.

Довідуємо ся, що таке сьвято відбудеть ся десь на другий тиждень у Бінґгемтонї, Н. Й., де Українцї також візьмуть участь. Ми раді би почути, що і бінґгемтонські Українцї здобули собі найбільше признане в Американців.

Польський „ксьондз" твердить, що його попередник обікрав костел на 302.000 долярів.

Іґнац Бялдиґа, новий парох при польській католицькій церкві Св. Станїслава, 103 Іст Сема улиця в Ню Йорку, вніс до суду скаргу на свого попередника Івана Стшелецкого, котрий помер 7-го грудня 1918 року. Ксьондз Бялдиґа каже, що його попередник, Стшелецкий, обікрав костел на суму понад 302.000 долярів. Де Стшелецкий подів ті гроші, Бялдиґа не знає. Знає лише те, що в книжках є точні рахунки, але гроший нема. Балдиґа каже, що ксьондз Стшелецкий, будучи парохом згаданого костела, був рівночасно парохіяльним касієром і секретаром. Всї гроші находили ся під його зарядом. Він робив з ними, що сам забажав і ніхто не контролював його, бо на жадну контролю він не хотів пристати. — Стшелецкий помер нагло на параліж мозку. Він оставив маєток, вартости около 150.000 долярів. Сей маєток перебрав по його смерти Юліян Стшелецкий, брат Івана, під свою адміністрацію. Власне тепер ксьондз Бялдиґа домагає ся, щоб суд стягнув з позіставшого маєтку бодай дещо і звернув до церковної каси.

СТАРОКРАЄВІ ВІСТИ.

Нова українська орґанізація у Відни.

В суботу, 23. серпня 1919, відбули ся у Відни, під проводом директора Степаненка, сходини виднїйших Українців, що живуть там під сю пору на політичній іміґрації. Сходини відбули ся в цїли згуртованя всїх українських сил у Відни, де зібрали ся найчисленнїйше впливові одиниці нашого громадянства, для допомоги в будованю і укріплюваню української держави. Сходини отворив поет Олесь, вказуючи коротко на цїль зібраня. По виборі на провідника сходин директора Степаненка і після привитаня ним зібраних, розпочали ся наради над способом і цїлию орґанізації Українців у Відни. В нарадах взяли участь: від кооперації директор Степаненко, директор Филипович і бувший міністер почт Стефан; від української соціял-демократичної партії Галицинський і бувший заступник міністра внутрішних справ адвокат Трухлий; від соціял-революційної партії Чечель; від партії українських самостійників бувший міністер фінансів Кривецький; від партії українських федералїстів Слюсаренко; з галицьких політиків др. Кость Левицький, з буковинських др. Теодот Галїп; з військових атаман Іван Коссак; від преси др. Степан Баран, др. Кушнїр і Хомик; з українських мистецьких кругів Олесь, Кошиць і о. Корсоновський. Загальні цїли нової орґанізації, що мала би згуртувати всї партії і гурти української політичної іміґрації у Відни, обговорив др. Степан Баран, почім розвинула ся довша дискусія, в якій забирали голос всї присутні, висказуючи свої особисті погляди, або погляди своїх партій і гуртів на способи допомоги в будові української держави. Всї присутні згодили ся на се, що конечно треба основати у Відни таку орґанізацію, яка обєднювала би українських громадських діячів і, не торкаючи ся політично-партійних справ, працювала би в політичну і державну користь України. Наконець вибрано комітет, до якого війшли: др. Степан Баран, атаман Іван Коссак, поет О. Олесь, директор Степаненко і директор Филипович. Сей комітет має виробити начерк статута і скликати збори ширшої громади.

Український Клюб у Празї.

У вівторок, 19. серпня 1919, відбули ся в Празї основательські сходини Українського Клюбу, в яких взяли численну участь місцеві Українцї і їх чеські приятелї. Цїлию клюбу є обєднане всїх жиючих в Празї Українців і їх приятелїв для спільної енерґічної працї біля взаїмного пізнаня обох братних славянських народів. Сходини відбули ся під проводом проф. д-ра Степана Смаль-Стоцького дуже торжественно і рішено на них вислати привітні телеґрами до президента Масарика та начального атамана Петлюри. Крім того вислано до мирової конференції в Парижи протест проти прилученя східної Галичини до Польщі проти всїх зьвірств, яких Поляки допускають ся на нашім населеню. В найблизшім часї Клюб уладить курси чеської мови для Українців і української мови для Чехів. Має бути також зорґанізований мішаний хор для поширеня між Чехами знаня нашої народної пісні. До президії Клюбу війшли: проф. др. Степан Смаль-Стоцький, Королів, др. Горбенко, Вітошинський, Кічерівна, др. Домбчевський, Мороз, проф. Бачинський і Лаврів.

ПОКЛИК.

Комітет села Звенигорода, пов. Бібрка, повідомляє, що збори в справі рідного села відбудуть ся в суботу, 20. вересня, о годині 8-мій вечер в Українськім Нар. Домі, під ч. 217-219 6-та улиця, Ню Йорк. Обовязком кождого Звенигородця прибути на спільні наради. — ЗА КОМІТЕТ: Й. Читайло, Г. Данилик. 112